

LMJ kap Bûn-jī Kái-kek

Max Lu

Chhiáⁿ mñg lí kám-chai chòe-kín pah-gôa-nî lâi, sè-kài siāng lóng-chóng ū jôa-ché kok-ka sit-si bûn-jī kái-kek? Pau-koat Au-chiu ê Tek-kok, *Belgium*, Hô-lân, *Denmark*, *Portugal*, *Spain*; Bí-chiu ê Pa-se, A-chiu ê Hân-kok, Jit-pún, PRC(Pian-chiá chù-bêng: *People's Republic of China*, chiū-sí Tiong-hôa Jîn-bîn Kiōng-hô-kok), Oát-lâm, Má-lái-se-a. Hui-chiu iàh-ū ñng ê kok-ka. *Australia*, *New Zealand* ñng kok mā teh piàⁿ-miā tûi Eng-kok ê Eng-bûn kái chhut lâi hû-háp in ka-kí kok-ka bûn-hòa hêng-thài ê Eng-bûn; chóng-kiōng ū chhiau-kòe 31 ê kok-ka teh sit-si bûn-jī kái-kek.

500 nî chêng ìn-soat ki-hâi ê sin hoat-bêng, sú-tit Má-teng Lô-tek hoat-khí ê “Chong-kàu kái-kek” ê-tàng sêng-kong. Chú-iàu ê gôan-in chiū-sí Sèng-keng ê-thang tōa-liōng ìn-soat; mñ-bián koh siú sîn-chit jîn-gôan êng chhiú chhau, êng chhiú siá ê khòng-chè. It-poaⁿ phô-thong ê kàu-iú ê-tit-thang ka-kí thák Sèng-keng. Chong-kàu tì-sek ê kái-soeh-kôan tûi Kû-kàu sîn-chit jîn-ôan ê chhiú-té tháu-pàng--chhut--lâi. Chiú án-ni, cháu chhut lâi Sin-kàu. È-tàng kóng, ìn-soat-ki ê-thang ìn Sèng-keng, hõ tàk lâng ka-kí thák Sèng-keng, ka-kí tòk-lip phòaⁿ-tòan

su-khó kàu-gí, che chiū-sí Má-teng Lô-tek chong-kàu kái-kek sêng-kong ê gôan-in.

Bûn-jī kái-kek tî 21 sè-kí khòaⁿ--khí--lâi, kap ìn-soat ki-khì ê hoat-bêng ū ôan-chôan kâng-khóan ê kong-hâu, beh hõ it-poaⁿ jîn-sû ê a-tah-mah mñ-bián koh chài siú kû thé-chè khòng-chè, chiū-sí kóng, múi chít ê lâng lóng thang khò ka-kí ê phòaⁿ-tòan, sí tûi ìn-soat-ki hoat-bêng í-âu, koh-chài chít-piàn ê su-siúⁿ kái-hòng.

Chit kù òe sí án-chóaⁿ kóng? Hân-kok lâng 400 nî chêng tiòh í-keng hoat-bêng pheng-im ê bûn-jī, siúⁿ beh kiàn-gí hong-kiàn chè-tôr ê ông-kok hùi-tû Hân-jī. Kap koaⁿ-liâu thé-chè tîⁿ 400 nî kú liáu-âu, hó ka-chài ê-tit-thang khai-sí sú-iōng phin-im bûn-jī. Oát-lâm iâ-sí tiòh ài tán ông-tiâu chè-tôr siau-biât, chiah ê-tàng hùi-tiâu Hân-jī, kái-chò sú-iōng pheng-im bûn-jī .

Lâi khòaⁿ kû Tiong-kok Hân-jī kái-kek ê lèk-têng: Tî Sòng-tiâu sî-tâi, Têng Siau tiòh khai-sí phoe-phêng Hân-jī kóng, “Gôa-kok ê khiáu, châi bûn-su kán-tan, só-í kín; Tiong-kok ê hôan-lân, châi bûn-su hôan, só-í bân.” Koh-chài lâi, tî Bêng-tiâu sî-tâi, Thian-chú-kàu ê thôan-tô-sû

ín-chìn pheng-im bûn-jī, hō
in thang iōng pí-kàu khah
pîn-tōaⁿ tiòh òh ē-hiáu
Hàn-gí(jú pîn-tōaⁿ ê
pān-hoat, chiū-sí jú ū
hāu-lút). Kàu Bóan-chheng,
kàu Bîn-kok, kàu PRC
sit-chè khòng-chè
Tiong-kok, chiū hùi-tû
Bûn-giân-gú ê sú-iōng, iā
pìⁿ chhut lâi Kán-siá-thé ê
Hàn-jī. Kì-tit lî-ek kai-chàn
sôr tâu-hâng
tháu-pàng--chhut--lâi ê
hâng-bòk chiū-sí hòng-khì
Hàn-jī bûn-giân-gú, it-poaⁿ
sú-iōng ê bûn-jī kái-chòe
Hàn-jī pèh-ōe-gú; khó-sioh
iáu-kú bôe-thang hùi-tû
Hàn-jī.

Chôan sè-kài jîn-hô
kok-ka nâ-chún beh sit-si
bûn-jī kái-kek, lóng-sí
kái-chòe pheng-im bûn-jī;
lóng-sí kâ kû thé-chè m̄-sí
pheng-im hêng-sek..ê hùi-tû
tiâu. Úi sím-mih lóng-sí
án-ni ê kái-hoat? Gôan-in
chiū-sí: Jîn-lüi í-keng ū
chhiau-kòe 10 bân-nî
kóng-ōe ê lèk-sú, tân-sí

siá-jī chit-hâng keng-giâm
chí-ū 6-chheng nî nâ-tiâⁿ.
Kóng-ōe sî ūi tiòh beh
liân-lòk, siūⁿ-beh
chheng-chheng chhó-chhó
kâ gôan-ì
thôan--chhut--khì, hō
thiaⁿ--tiòh ê lâng chiap-siu
tiòh gôan-ì. Bûn-jī ê kì-châi
iā-sí ūi-tiòh beh
chheng-chhó ê kô-thong, hō
thêh-tiòh bûn-kó ê lâng
chiap-siu tiòh gôan-ì.
Kun-kù hiân-iú ê
gí-giân-hák, bûn-jî-hák ê
bûn-hiàn tù-chok, tâi-to-sò
lóng-sí chû-tiuⁿ jîn-lüi beh
piáu-tât ì-sù, sî seng iōng
siaⁿ-im hêng-thài lâi
piáu-tât, bûn-jî sî thêh-lâi
hòk-bû kháu-gí ê kang-kû,
bûn-jî nâ-sí kiâⁿ pheng-im
bûn-jî ê cháu-hiòng, siâng
é-tit-thang piáu-tât
chhut-lâi siông-sûn ê
gôan-ì, hō chiap-siu tiòh ê
lâng khah bê gô-kái.
Kun-kù PRC
Siâ-hôe-kho-hák-íⁿ Gí-giân
gián-kiù-só Lû Sô-tiúⁿ tûi
Hàn-jī ê ì-kiàn: Hàn-jī

kái-piàn kàu Kán-thé-jî ê
tê-pō put-kò sî kái-siân i tî
piáu-bîn siông ê chèng-thâu
nâ-tiâⁿ, beh chin chiàⁿ
kái-koat bûn-tê iâ-sí tiòh ài
pìⁿ pheng-im bûn-jî. PRC
chin chá tiòh ūi Hàn-gí
siat-kè hó Hàn-gí
pheng-im(kì -liòk Pak-kiaⁿ
kháu-im ê phô-thong-ōe),
khó-sioh iáu-kú siû hân-chè
tî hiân-iú ê siâ-hôe thé-chè,
iáu tiòh koai-koai-á sú-iōng
kán-thé Hàn-jî.

Tàu-té bûn-jî kái-kek
ú jôa khùn-lân?

Lâi khòaⁿ lán Tâi-ôan
ê chêng-hêng. Kàu-iòk-pô
iáu m̄-kâⁿ tín-tâng
thôan-thóng ê Hàn-jî. 50 nî
lâi keng-kòe sú-iōng-chiá ê
éng-hióng, gôan-pán ê
Pak-kiaⁿ-gí í-keng sî
piàn-chò Tâi-ôan-hòa ê
Mandarin. Tàu-té lán sî beh
ún-chún chèng-hú koaⁿ-ôan
ngé sak PRC ê Hàn-gí
pheng-im, á-sí beh éng
Tâi-ôan hák-chiá
khai-hoat--chhut--lâi ê
Thong-iōng pheng-im?

Khòaⁿ--khí--lái,
gōng-gōng-á teh lāp
sòe-kim ê Tâi-ôan-lâng
iáu-kú to koai-koai-á siá
Hôan-thé Hán-jī, kàu-taⁿ
thâu-khak iáu bô-thang kap
sè-kài siōng kî-tha ê jîn-lûi
sio-siāng iōng phin-im
bûn-jî su-khó; gôan-châi teh
sú-iōng tô-hêng bûn-jî ê
Hán-jî su-khó.

Hóan tñg-lái khòaⁿ
chin chá tiôh oáh tî Tâi-ôan,
bô siú tiôh Hán-gí
Bûn-giân-gí sok-pák ê
hû-lú, á-sí lô-hàn-kha-á.

Chá-chá tî 1885 nî, in tioh ū
sú-iōng phin-im bûn-jî ê
pò-chóa thang khòaⁿ, thang
thák, ū phin-im bûn-jî thang
siá. Hiân-châi Tâi-ôan
bîn-kan iâ ū LMJ
Gián-síp-hôe teh thui-kóng
chit-khóan ê Tâi-gí LMJ.
Iōng Tâi-gí-hòa ê
Pak-kiaⁿ-gí kóng,
Tâi-ôan-lâng sî m̄ sî
“hui-chhâng sian-chín?”

Chhiáⁿ kok-üi chhôe
1, 2 tiám cheng kú ê sî-kan,
khì chheh-kiök, khì
tô-su-kóan kiâⁿ-kiâⁿ--leh,

péng kúi pún á gí-giân-hák,
bûn-jî-hák ê jip-mñg-chheh
bóng khòaⁿ. M-bián liáu lí
chit kang ê sî-kan, pó-chèng
lí ê a-tah-mah bê koh chài sî
khõng-kú-lí..ê, ê khah ū
ka-kî ê su-khó kap
khòaⁿ-hoat, bô koh chài
gōng-gōng-á tòe lâng kiâⁿ.
Che chiú-sí siáⁿ-sû bûn-jî
kái-kek ê-tàng tòa-lái
su-siōng kái-kek.

Tâi-ôan Lô-má-jî Tùi Tâi-ôan È Kòng-hiàn

Góa Iōng Tâi-ôan Lô-má-jî Ôh Bó-gí È Kám-siōng

Tân Bô-hiông

C hêng-tî ê-tàng iōng-háp, tân-sí kok chòk-kûn ê bûn-hòa kan-na ê-tàng hõ-siōng
chun-tiōng, bê-tàng kiông-pek iōng-háp! Kiòng-sè iōng-háp jiòk-sè, sú-sít sî
siau-biát, m̄-sí iōng-háp! Án-ne ê chô-sêng tùi-lip. Tâi-ôan kin-á-jít ê sán-seng
giâm-tiōng ê i-sek hêng-thài tùi-lip, tî-liáu chiong-chiàn chhô-kî kok chòk-kûn bô péng-téng
í-gôa, chèng-hú kú-tñg lâi tòk-chun Pak-kiaⁿ-ôe bûn-hòa, siúⁿ beh iōng-hòa kî-thaⁿ chòk-kûn
bûn-hòa mā-sí chû-iáu ê gôan-in chi-it! Sô-í, nâ beh siau-tî i-sek hêng-thài ê tùi-lip,
chun-tiōng kok chòk-kûn bûn-hòa sî chòe ki-pún ê tiâu-kiâⁿ! Gí-giân sî bûn-hòa chi bó, chí-ú
chun-tiōng pó-liû kok chòk-kûn ê gí-giân, chiah ū hoat-tô chhiok-chìn chòk-kûn hô-hái.

Góa chit-sì-lâng iōng Pak-kiaⁿ-ôe kà-chheh, m̄-kú hoat-im iáu-sí bô piau-chún, in-üi
góa ê bô-gí sî Hô-ló-ôe. Góa bô hoat-tô kóng piau-chún ê Pak-kiaⁿ-ôe. Tân-sí góa mā bô